

Görüşler / *Opinion Papers*

Bilgi Merkezleri Çalışanları Kanun Tasarısı Taslağı Üzerine

On the Draft Law for Information Center Personnel

Osman Tahsin Öcal*

Öz

Günümüzde tartışılmakta olan Bilgi Merkezleri Çalışanları için teknik kadro yaklaşımı çağdaş bilgi merkezlerinin tanımı yapılarak değerlendirilmektedir. Tasarlanan yasal değişikliğin ilgili mevzuat, eğitim kurumları ve kamu kurum ve kuruluşları bünyesindeki kütüphane ve bilgi merkezlerindeki durum ile birlikte ele alınmasının gerekliliğine değinilmektedir. Ulusal ve uluslararası mesleki standartlar gözetilerek bilgi çağının gereksindiği bir Bilgi Merkezleri Çalışanları Kanununun ortaya çıkacağı savunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: bilgi merkezleri; bilgi ve belge merkezleri; kütüphaneler; bilgi merkezleri çalışanları; teknik kadro

Abstract

Technical staff pattern for Information Centers Personnel, which is widely discussed nowadays, is valuated by defining modern information centers. It is emphasized that it is a necessity to consider the draft legal amendment together with the related legislation and situation in libraries and information centers within educational institutions and state institutions and

---

* Dr.,Emekli Kütüphaneci. e-posta: osmantahsinocal@hotmail.com

organizations. It is asserted that a Law for Information Centers Personnel, compatible to the needs of information age, will emerge by taking into consideration the national and international professional standards.

Keywords: *information centers; information and document centers; libraries; information centers personel; technical staff*

Geleneksel ekonomilerde mal ve hizmet üretimi için hammadde, işgücü ve sermaye tüketimi yeterli oluyordu. Günümüzde üretim için bu üç ögeye değişik bir düzlemde tüketildikçe çoğalan bilgi ögesi eklendi. Üretimi geliştirmek ve verimliliği artırmak amacıyla çağdaş iletişim ve bilgi teknolojileriyle; bilgiye istenilen yerde, anda ve en yararlı kalıplarda erişilmeye çalışılmasının başlamasıyla bilgi ögesi, üretimi üç boyutlu biçime getirdi. İletişim, yayıncılık ve bilgi işlem teknolojilerinin arasındaki yakınsama ile iletişim ve yayıncılık alanları da bilgi teknolojisinin tümleşik parçası durumuna geldi. Gelişen teknolojinin; kağıt ve mikroform ortamlarının yanı sıra bilgisayar ortamlarını da bilgi kaydetmeye, saklamaya ve iletmeye olanaklı kılması, belge türlerini çeşitlendirmesi, interneti, elektronik veri tabanlarını ve bilgi kaynaklarını (elektronik kitap, dergi ve benzerleri) yoğunlaştırarak yaşama geçirmesi, günümüzde ortaya çıkan yeni bilişim olanaklarını da içeren 'bilgi merkezleri' tanımının yapılmasını gerektirdi.

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan "Kamu Hizmetlerinde Etkinliğin Artırılması ve Kamu Kesiminde Ücret Adaletinin Sağlanması Projesi" çerçevesinde görev tanımlarının oluşturulması ve iş analizlerine dayalı norm kadroların hazırlanmasına ilişkin olarak durum belirlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Proje kapsamında norm kadroların saptanabilmesine, öncelikle kamu kurum ve kuruluşlarının amaçları doğrultusunda, bu amaçlara en etkin ve verimli şekilde ulaşılabilmesini sağlayacak örgütlenme analizinin yapılmasına başlanmıştır. Örgütlerdeki her birim için gerekli kadro/pozisyonun iş analizi ve ölçümleri yapılacak olup, sonuçlarına göre her bir kadro/pozisyonun görev tanımları ve çalıştırılacaklarda aranılacak nitelikler ile bu birimler için gerekli kadro sayıları belirlenecektir.

Bakanlar Kurulu'nun 'Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uygulanacak Esas ve Usulleri' içeren Kararına göre de, her kurum ve

kuruluşun merkez, taşra ve diğer örgütlerindeki birimlerinin, öncelikle kamu kurum ve kuruluşların amaçları doğrultusunda, bu amaçlara en etkin ve verimli olarak ulaşılmasını sağlayacak örgüt analizi yapılacak, gerekli kadro/pozisyonun iş analizi ve iş ölçümleri gerçekleştirilecek. Her bir kadro/pozisyonun görev tanımları ve bu kadro/pozisyonlarda aranacak nitelikler (iş gerekleri) ile bu birimler için gerekli kadro/pozisyon sayısı (Norm Kadro) belirlenecektir. Örgüt analizi ile, kurum ve kuruluşun mevcut amaç ve esasları temel alınarak, birimlerin amaca uygun olmayan görevleri ayıklanacak, kaldırılacak, birleştirilecek ya da çağın doğurduğu yeni gereksinimleri karşılamak üzere kurulacak yeni birimler saptanacaktır.

Kültür Bakanlığı, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Alt Komisyonu ve Türk Kütüphaneciler Derneği'nin işbirliğiyle hazırlanan Bilgi Merkezleri Çalışanları Kanun Tasarısı Taslağı'nın temel amacı, proje doğrultusunda bilgi merkezlerinde görev yapacak kişilerde aranılacak nitelikleri belirlemek ve onların özlük haklarını yasal düzene kavuşturarak, daha çok sayıda birey ve toplum kesimine bilgi ve belge hizmetini ulaştıracak ortamları titizlikle hazırlamalarını özendirmeğidir.

Taslak genel olarak değerlendirildiğinde, hazırlanış amacının taslağa tam olarak yansımadağı ve beklenen yararı sağlamanın mümkün olmayacağı anlaşılmaktadır. Maddelerin de kapsama uygun olarak düzenlenmediğı düşünölmektedir. Kamu ve özel kurum ve kuruluşlardaki bilgi ve belge hizmetleri sunan kütüphane, dokümantasyon enformasyon merkezleri, arşiv ve benzerlerinin 'bilgi merkezleri' kapsamına girdikleri belirtilmektedir. Ancak, bu birimlerin tanımları ayrı ayrı yapılmamakta ve aralarındaki farklılıklardan söz edilmemektedir. Amaçları, işlevleri, kuruluş ve örgütleniş biçimleri kesin çizgileri ile ortaya konulmamaktadır. Kütüphane teriminin milli kütüphane, il, halk, okul, üniversite, araştırma ve özel kütüphane türlerinden hangilerini kapsadığı anlaşılmamaktadır. Bilgi merkezlerinin ya da bağılı oldukları kuruluşlarından hangilerinin en yetkili kuruluşlar olduğı saptanmamıştır.

Taslakta, bilgi merkezlerindeki kadrolara atanacak personelin niteliklerini, atanmalarını ve kadro özelliklerini kapsayacak şekilde açık ve anlaşılır bir düzenleme getirilmemiş, 'Konu Uzmanı' ve 'Kütüphane Uzmanı'nın birbirinden farklı olarak tanımlanmasının uygun olacağı düşünölmüştür. Konu Uzmanının kütüphanecilik, dokümantasyon ve enformasyon ve arşiv dallarında lisans eğitimi ya da aynı dallarda yüksek lisans derecesi aldıktan sonra ihtisas yapacağı alanlarda eğitim veren

üniversitelerden lisansüstü ya da doktora düzeyinde eğitim alması istenmiştir. Uzman kütüphanecilerin ise, kütüphanecilik, dokümantasyon ve enformasyon ve arşiv dallarında lisans eğitimi ya da aynı dallarda yüksek lisans derecesi alması yeterli sayılmıştır. Dokümantalist ve arşivistlerde bulunması düşünülen nitelikler belirlenmemiştir. Bilgi merkezlerinde çalıştırılacak personelin hangi görevleri yerine getirecekleri konusunda herhangi bir ilke saptanmamıştır.

Çevre Bakanlığınca taslağa yapılan eleştiri ise, "konu uzmanı, arşivist, dokümantalist, bilgi merkezi yardımcı personeli gibi kadro/pozisyonları 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda yer almadığından, taslak ile 657 sayılı kanunun ilgili maddelerine bu unvanlar eklenmediğinden, bu kadrolara atananların mali ve özlük hakları istenilen şekilde düzenlenemeyeceği" kuşkusu doğmaktadır. Çevre Bakanlığı, "nitelikli ve eğitilmiş personelin görevlendirilmek istendiğini göz önüne alınarak bu unvanların (arşiv görevlisi, dokümantasyon görevlisi, bilgi merkezi yardımcı personeli gibi) yeniden belirlenmesinin ve 657 sayılı Kanunun ilgili maddelerine bu kadro unvanlarının eklenmesiyle kadroların mali ve özlük haklarının sağlanması yerinde olacağı" önerisini getirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, "Bilgi Merkezi Yardımcı Personelinin hizmet içi kütüphanecilik kursundan geçirilmiş lise ve dengi okul mezunu ya da üniversitelerde kütüphanecilik ön lisans düzeyinde eğitim görmüş kişilerden oluşması ve taslak kapsamına giren bilgi merkezlerinde çalışan yardımcı personel tanımının da taslakta yer almasını" istemektedir. Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı da taslakta yer alan 'Konu Uzmanı (Kütüphane Uzmanı), Arşivist, Dokümantalist ve Bilgi Merkezi Yardımcı Personeli ibareleri ve bunlara ilişkin bölümlerin taslakta çıkarılmasının gerektiğini" belirtmektedir.

Taslağın kanunlaşarak yürürlüğe girmesi bilgi ve belge hizmetleriyle toplum arasında etkili bağlar kuracak yetenekte personel alımlarını, onlara verilecek ücretlerin istenilen düzeye ulaşmasını ve bu personelin kadrolu elemanlar olarak atanmalarını sağlayacaktır. Ancak, gerekli kadrolar sağlandığında, tanımlanan konu uzmanı niteliği taşıyan yetişmiş eleman azlığı nedeniyle, bilgi ve belge hizmetleri konusunda mesleki bilgisi olmayan, bilgi merkezini denetim altında tutmak isteyen yöneticilerin yakınları olan ya da yöneticilerce istenmeyen ve müktesep haklarına uygun olduğu için atananların söz konusu kadroları işgal edeceğinden endişe ediyoruz. Ayrıca, taslak 'ülkemizde bilgi—toplum ilişkisinin organik olup olmadığı; bilginin, birey grup ve

genel de toplumu etkileme gücünün ne olduğu, nitelikli bir ilişkinin hem yaygınlık hem de yoğunluk kazanması için bilgi olgusunun hangi tüketim alanlarında dizgeleştirilmesi gerektiği ve iç dinamiklerin söz konusu alanlardaki yapılanışlarla nasıl kaynaştırılacağı sorunlarına köklü çözümler getirmemektedir.' Kütüphaneleri, "başta kitap olmak üzere çoğu yazılı/basılı eserlerin saklandığı, günlük yaşamın parçası olmaktan çok edebi kuruluş" olarak düşünenler; "onun gelişim çizgisini ve işleyişini kavramaktan çok, ona tarihi ve geleneksel alışkanlıklarıyla yaklaşmaktadır. Hizmet üretenlerin görevlerini ise, "korumaları altında emaneti isteyene ulaştırmak ve geri getirmelerini sağlamakla sınırlı olduğunu" sanmaktadır. Kütüphanelere bu biçimde yaklaşanların düşüncesine göre, 'insanlar pasif, kendilerine öğretilen biçimlerde hareket eden, verilen ödülün değerini bilen; yaşamlarına anlam yükleyen inançlara uygun davranan sadık ve çalışkan bireylerdir'. Ve 'insanlar, için iyi olan onların istedikleri değil de, onların gelecekleri için elit kişilerce tasarlananlardır'. Bu düşüncelerle, bilgi ögesinin örgütleniş-akış biçimine ilişkin bir temel anlayış ve politika oluşturulmasına çalışılmamıştır. Hazırlanan tasarıya da yansıyan bu anlayış ve politika eksikliği, bilginin üretimi ve tüketimi aşamalarında her konuda karşımıza çıkacak sorunların aşılabilmesi için gerekli temel ilkelerin ortaya konulmasını engellemektedir.

Geleceğe dönük amacı ve anlam arayışı olan kişiler, etkileşim içinde bulunduğu her şeyi kendi anlam dünyasına göre algılar. Önüne bir amaç koyan, onu izleyen ve yaratıcılığı olan birey toplumu etkilemekte, kendi seçeneklerini ona benimsetmekte ve ondan etkilenmektedir. Geleceğe dönük amaçları, anlam arayışları olan bireylerin davranışlarını kütüphaneciler gibi temel alanlar, ilişki içinde aktif insanlarla ilgilenir. Çeşitli ulusların kültür verilerini içeren ortamları oluşturan kütüphaneler, nitelik olarak yöneticilerin olduğu kadar özgürlüğün de aracı olarak, toplumların ve yöneticilerin dilekleri dışında kalan özgür bir alanı kapsamaktadır. Toplum kurumları olan kamu yönetimi, din, askerlik, eğitim ve hukuk özlerinde kuralları önceden belirlenmiş, bireylerin ve toplumun bu kurallara göre davranmalarını zorunlu hale getiren olgulardır. Kütüphane hizmetleri ise, toplumun dileklerine uygun olsun ya da olmasın, her türden bilgi, düşünce ve sanat yaratılarının sürekli olarak korunması ve aktarılması için uygun ortamların yaratılması niteliklerini taşır. Kütüphaneler öz niteliği zorlanıp koşullandırılmadıkça, zorla bozulmadıkça tam anlamıyla özgür varlıklarını sürdürürler.

Kütüphaneler bireylerin amaçlarını sonuçlarını da düşünerek gerçekleştirmelerine ve kendi zihinsel kapasitelerini artırarak yaşamda buldukları

anlamaları zenginleştirmelerine bilgi kaynaklarını hizmete sunarak katkıda bulunur. Yaygın eğitim kurumu ve örgün eğitimin bütünleyicisi olan kütüphanelerde görev yapanlar, genel eğitimin ve kültürün gelişmesi için gerekli okuma, düşünme ve araştırma ortamı hazırlamaya çalışarak, insanların çevresi ve öteki insanlarla birlikte yaşamalarına, önlerine koydukları amaçlarına ulaşmalarına yardımcı olur.

Topluma en çok gereksindiği kafa ve ruh sağlığı için, insan'a en yaraşan yöntem ve gerçek özveri ile hizmet sunmayı amaçlayan kütüphanelerin bilgi birikimi ile donatılmış işgücünün yetiştirilmesinde sağlayacakları yarar göz ardı edilemez. Bu nedenle değişik toplum gruplarından gelen insanların yaşadığı ortamlarda demokratikleşmenin gerçekleştirilmesinde kütüphanelerin rolü tartışılmaz. İnsanların okuma-yazma öğrenirken, eğitim ve öğrenimini sürdürürken, üretimin artırılması için projeler hazırlarken, teknolojinin gelişmesi için yeni buluşlar üzerinde çalışırken, boş zamanlarını değerlendirirken, dünyadaki gelişmeleri izlerken yararlandıkları kütüphaneler, bilgi iletişim kanallarından en etkilisidir. Çünkü kütüphanelerin ilgilendiği temel ve ortak nesnelere, insanlığın bilgi, görgü, düşünce ve deneyimlerini uzun süreler bozulmadan kaybolmadan, kalıcı olarak korumaları, uzam ve zaman içinde yayılmasını sağlayan özellikler taşır. Bu nesnelere her an, her koşul altında, istenildiği kadar ulaşılma ve yararlanılma olanağı sağladığından, kütüphaneler öteki iletişim sistemlerine göre daha çok ilgi çekmektedir. Hazırlanacak 'Bilgi ve Belge Hizmetleri Kanun Tasarısı Taslağı'nın felsefesi "öncelikle bilgilenme bağlamında bilginin tüketilmesinin özendirilmesi olmalıdır. Bilginin tüketimi açısından önemli olan ise özendirilmenin bilinçli olarak bilgiye katma değeri kazandırılması için yapılmalıdır."

Bilimin gelişmesi, yeni enerji ve hammadde kaynaklarının kullanılmaya başlamasıyla toplumsal ve siyasal yapıdaki ilişkiler sürekli olarak evrime uğramışlardır. Bireylerin, giderek grupların, öteki birey ve gruplarla ilişkilerini kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmek istemeleri, olumsuzluklar ve dengesizlikler yaratmıştır. Olumsuzluk ve dengesizliklerin çözümünü; azınlığın çıkarlarının, toplumda yaşayanların çoğunluğuna kaba kuvvet felsefesine dayanan kısıtlama ve yaptırımlarla benimsetilmesinde arayan kişiler görülmüştür. Bu felsefeyle toplum üzerinde egemenliklerini kuran birey ve gruplar konumlarını sürdürebilmek amacıyla yasaklamalar getirmişlerdir. Bilgi ve düşünceyi ileterek, özgür birey ve ergin toplumun yaratılması için gerekli ortamı hazırlamakla yükümlü kütüphane kurumuna da söz

konusu kısıtlama ve yasaklamalar uygulanmıştır. Fırsat eşitliği ve toplumsallaşma açısından örgün ve yaygın eğitimin bütünleyicisi olan herkesi bireysel farklılaşma ve yetenek düzeyine uygun bilgilenme ortamı sağlayan tek demokratik örgüt niteliği taşıyacak bilgi merkezleri ÖZERK olmalıdır. Hukuk devleti sisteminin gelişimi yönünden, yönetim de tarafsızlığının sağlanması gereken bilgi merkezlerinin, iletişim kurumu olarak varlığını, sürekliliğini ve istikrarını koruması için her zaman değişebilen siyasi akımların ve şahısların etkisinden kurtarılmasında, karşılaşılabilecek sorunların çözülmesinde özerk yönetim biçimi uygun bir seçenektir. Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü ve onun taşra örgütünü oluşturan halk kütüphanelerinin 'Bilgi ve Belge Hizmetleri Kurumu'nun çatısı altında TRT, TÜBİTAK, DPT, TSE, DİE ve YÖK gibi özerk olarak Başbakanlığa bağlanması, onun siyasi akım ve kişilerin etkisinden kurtaracağı gibi, öteki kamu ve özel sektör kurumlarındaki bilgi ve belge hizmeti üreten birimler arasında eşgüdümü ve işbirliğini tek sistem içinde örgütleyecektir. Bir ülkedeki her türlü ekonomik sosyal ve kültürel gelişmenin ayrılmaz bir parçası olan bilgi ve belge hizmetlerinin, tek bilgi sistemi olarak düşünülmesi ve bir bilgi sisteminin de, ulusal kalkınma planları kapsamına alınması bütün dünyada benimsenen bir olgudur.

Bilgi ve Belge Hizmetleri Kurumu'nun illerdeki taşra örgütü, il (vilayet) kütüphaneleri 'Bilgi ve Belge Hizmetleri merkezlerine dönüştürülerek il halk kütüphanesi müdürlükleri bu merkezlere bağlanmalıdır. Bilgi ve Belge Hizmetleri Merkezleri, dil, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin herkese çeşitli alan ve konulardaki düşün, bilim, ve sanat ürünlerinden özgürce ve karşılıksız yararlanma olanağı sağlayan, yaygın eğitim ve kültür oluşumuna yardımcı olan kuruluşlardır. İl Bilgi ve Belge Hizmetleri Merkezleri Müdürlüğü; İl Bilgi ve Belge Hizmetleri Merkezi, il merkezindeki il halk kütüphanesi ve buna bağlı birimler ile diğer bağlı kütüphane, dokümantasyon merkezi, arşiv, internet evleri ve benzerlerini içerir. Bu örgüt il ve ilçe merkezleri ile büyük şehir belediye sisteminin uygulandığı yerleşim birimlerinde her 50 bin kişi için kurulacak halk kütüphanelerinden oluşur. İmar ve İskan Bakanlığı Şehir Planlaması Müdürlüğü ölçütlerine göre 50-60 bin kişinin yaşadığı üç-dört mahalleden oluşan mahalleler grubunda ilçe halk kütüphanesi hizmet vermelidir. Devlet Planlama Teşkilatı Kalkınmada Öncelikli Yörelere Daire Başkanlığının önerdiği gibi ikinci derecede sosyo-ekonomik çekim bölgelerinde şube halk kütüphanesi açılmalıdır. Üçüncü derecede sosyo-ekonomik çekim bilgilerine ise

gezici kütüphane ile hizmet ulaştırılmalıdır. IFLA (Uluslararası kütüphanecilik Dernek ve Enstitüleri Federasyonu) standartlarına uygun olacak yarım saat ya da iki kilometre yürüyen her yurttaş bilgi ve belge hizmeti üreten bir birime ulaşacaktır. Bilgi ve Belge Hizmetleri Merkezi ildeki üniversite, okul, kamu ve özel sektör ile sivil toplum örgütlerinin bilgi ve belge merkezleri arasındaki eşgüdümün ve işbirliğinin kurulmasını sağlayacaktır.

Bilgi ve Belge Hizmetleri Merkezleri, bir Vali Yardımcısının başkanlığında, il bilgi ve belge merkezi yöneticisi, il daimi encümeni, belediye meclisi, kültür, milli eğitim, üniversite işçi sendikaları, ticaret sanayi odası, esnaf kooperatifleri, dini, siyasi ve toplumsal grupların delegelerinin yer alacağı danışma kurulunca yönetilmelidir. Danışma kurulu ilin bilim ve kültür politikalarını belirlemeye çalışarak bölgenin ve ülkenin bilim ve kültür politikalarının hazırlanmasına katkıda bulunur. Danışma kurulunda görev alanların mensubu oldukları kurum ve toplumsal grubun görüşlerini merkezin çalışma plan ve programında yer alması için çaba göstermelidir. Kurulda yer alanlar sivil toplumun hem kendisi hem de uygulayıcısı olarak merkezde çalışanları denetleyecek ve onların karşılaştıkları sorunların çözümü için katkıda bulunacaklardır. Ekonomik gelir kaynaklarının artırılabilmesi için çaba göstereceklerdir. İl bilgi ve belge hizmetleri merkezi yurt içinde ve dışında il ile ilgili tüm bilgileri izleyecek, derleyecek, düzenleyecek ve yararlanmaya sunacaktır. Yatırımcıların, üretmek istedikleri ürünlerin hammadde kaynaklarının nerede bulunacağı, üretimin yapılabilmesi için hangi tür iş gücüne gereksinim duyulacağı, nasıl, nerede ve ne kadar sağlanabileceği, üretimin yapılacağı işyerinin altyapı sorunlarının hangi koşullarda görülebileceğinin yanıtlarını bulabilecektir. Üretimin nasıl, nerede ve ne kadar sürede yapılması gerektiğine yardımcı olunması için üretimin yapılacağı alanlarda kimlerin araştırma yaptığı ve proje ürettiğini de öğrenecektir. Üretilen ürünün nerede, nasıl, hangi koşullarda, ne kadar ve kimlere pazarlanabileceğini de bilgi ve belge hizmetleri merkezinden elde edecekleri verilerle planlayabilecektir.

Toplumun gereksinimlerini karşılayabilecek, kütüphanelerinin planlaması ve yönetilmesinden dermeye girecek materyallerin seçiminden ve sağlanmasından, okuyuculara yardımcı olunmasından ve kütüphane hizmetleriyle toplum arasında etkili bağlar kurulmasından sorumlu olan kütüphaneciler, aldıkları kütüphanecilik eğitimi ve uygulamalardan kazandıkları deneyimlerle kararlar alıp, başarıyla uygulayabilecekleri

olgunluğa erişmişlerdir. Çağdaş kütüphanecilik biliminin ilkelerine göre planlar hazırlayan ve kararlarını özgürce uygulayabilen kütüphaneciler yapı, derme, bütçe olanaklarını genişleterek, hizmetlerinin verimliliğini arttırabilecek nitelikte kimselerdir. Genel İdare Hizmetleri sınıfında yer alarak, belirli bir süre sonunda kadro bularak yönetici konumuna gelebildiklerinde torba kadro alabilmeleriyle gelirleri yoksulluk sınırına ulaşabilmektedir. Bu nedenle, kütüphanecilerin de hakimler, savcılar, sağlık personeli, teknik elemanlar, öğretim üye ve yardımcıları, savunma ve güvenlik görevlilerinde olduğu gibi bir mesleğin elemanı olarak "Bilgi ve Belge Hizmetleri" sınıfı adı altında toplanarak özlük hakları güvence altına alınmalı ve ücretleri yükseltilmelidir. Bilgi ve Belge Hizmetlerinde çalışanlar özlük hakları yönünden Bilgi ve Belge Hizmetleri Kurumu'na bağlı olmalıdır. Çünkü, "yazarların eserlerini oluşturmalarına engel olmak, gençler için seçilecek gerekli okuma kaynaklarına onlar adına karar vermek ve yetişkinleri okuma özgürlüğünden dolayı tutuklamak, baskı altına almak", gibi düşüncelere karşı çıkan kütüphaneciler, okuma özgürlüğünün tam olarak algılanması için, değişik düşünce ve niteliklerdeki kitapları halka ileterek, hizmet verdiği toplumda demokrasi ve özgürlüklerin yerleşmesi için üzerine düşen görevleri yapmaktan sorumlu olduklarından kendilerinin de özgür olmaları zorunludur.

Konu ve Kütüphane uzmanlarının görevi okuma, düşünce ve araştırma ortamı oluşturmak olduğundan üniversitelerinin kamu yönetimi ve işletme bölümlerinde mezun olan elemanlar, ildeki bilgi ve belge hizmetleri merkezleri hizmet binalarının kiralanması, yapımı için arsa sağlanması, inşaatın yürütülmesi, ısıtılması, aydınlatılması, temizlenmesi, emniyetinin sağlanması, çalışanların özlük işlerinin hazırlanması ve her türlü alım satımın yapılması gibi genel yönetim hizmetlerini gerçekleştirerek konu ve kütüphane uzmanlarının çalışmalarını kolaylaştıracaktır. Bilgi merkezlerinde görevlendirilecek psikolog ve sosyal antropologlar ise toplumun bilgiye olan gereksinimlerini ve beklentilerini belirleyerek kaynak seçiminde konu ve kütüphane uzmanlarına danışmanlık yapacaktır.

Bir yerleşim alanının sakinleri, yaşamlarını sürdürmek ve gereksinimlerini karşılamak için harcamalar yaparak kent gelirlerine katkıda bulunur. Özel idare, belediye ve genel bütçe gelirlerinden bilgi belge hizmetlerine kentte yaşayan kişi başına ayrılacak payın ekonomik sorunları ortadan kaldıracığı kanısındayız. Bilgi ve belge merkezleri üniversite öğrencilerine vereceği burs karşılığında ildeki kamu ve özel sektör belge ve bilgi kurumların teknik işlerini ücret karşılığında yürüterek bütçesine kaynak

sağlayabilir. Danışma Kurulu bilgi ve belge merkezlerine ayrılan bütçenin artırılması için yeni gelir kaynakları aramalıdır ve onların kullanımının sağlıklı olup olmadığı denetlenmelidir.

Günümüzde insan ilişkilerinin ayrılmaya başladığı bir dünyada yaşıyoruz. Toplumsal sorunlarda söz hakkı olan bir zamanların aktif yurttaşları giderek eylemsizleşti, düşünsel becerileri azaldı, umursamazlığı arttı. Politika, kentsel ve katılımcı özünden koptu. Yurttaş vergi mükellefi ve seçmene dönüşerek etkisizleşti. Demokrasi kavramının doğması ve gelişmesine sahne olan kentler, "kentleşme" denilen süreçte homojen, mekanik ve kar hırsının her şeyin önüne geçtiği pazar haline geldi. Bu ortamda, geniş yönetici sınıf totaliter rejimlerde olduğu gibi egemenliğini sürdürmek için, çağdaş devletin ideolojik örgütü olan -kütüphanelerde dahil her türlü örgün ve yaygın eğitim kurumunu kapsayan- eğitim sisteminde koca kuşaklara kutsal inanış davranış normlarını dayatır. Onları ergin olmayan davranışlarda tutmak amacıyla denetim altına alır, metalaştırır, yozlaştırır ve işlevsizleştirir. Aktif eğitimin ilkeleri yaratıcı ve etkin bireyler yetiştirerek, toplumun kalkınması için gerekli üretim, bölüşüm, değişim, tüketim ve yeniden üretim süreçlerini gerçekleştirecek, nitelikli iş gücüne sahip elemanları sağlamaya yönelik olmasına karşılık; eğitim kuruluşları öğrencilerini toplumda ağırlığı olan ve iyi gelir elde edilen mesleklere özendirerek özel dersanelere yönlendiren bir yapıya dönüşür. 'Bilgi'ye kendisini yorumlama ve yaşamı bir bütün olarak algılamada etkin bir öge olması nedeniyle değil de, yalnızca sağlayacağı çıkar yönünden yaklaşılır. Bu nedenle, sekiz yıllık ilköğretim okullarının, lise ve dengi meslek okullarının önemli sayıda öğrencilerin derslerde öğrendiklerini geliştirecek, ödevlerini yapabilecekleri ya da özel ilgi alanlarına giren konularda ilgilerini karşılayabilecekleri okul kütüphaneleri bulunmamaktadır. Öğretmenler yeni bilgileri araştıracakları, hobilerini geliştirecekleri, çevrelerine eğitici kültürel ve ekonomik konularda örnek olabilmeleri için gereksinim duyacakları bilgi kaynaklarına ulaşamamaktadır. Lise ve dengi okullardaki az sayıdaki okul kütüphanesi de amaç dışında kullanılmakta ya da kütüphane materyallerinin yıpranacağı ve kaybolacağı endişesiyle kapalı tutulmaktadır. Kütüphane görevlileri yöneticilere okulun yazışma ve kayıt işleri gibi büro görevlerinde çalıştırılmaktadır. Öğrenciler yıllık ödevlerini hazırlamak ve ödünç kitap almak amacıyla çevrelerinde bulunan halk kütüphanelerine itilmektedir.

"Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin bilimsel düşünce, demokratik davranışlara sahip okuma alışkanlığı kazanmış, öğrenmeye araştırmaya ve yeni teknikleri kullanmaya istekli; hak, göreve ve sorumluluklarının bilincinde; çağın gereklerini yerine getirebilecek şekilde yetişmelerine ve yararlanmalarına yardımcı olmak amacıyla okul kütüphaneleri ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapan" Milli Eğitim Bakanlığı 'Okul kütüphaneleri yönetmeliği' yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yönetmelikle, okul kütüphanelerine işlerlik kazandırılarak, öğretmenin yazdırdığı ders notlarına ya da seçtiği tek kitaba dayalı ezberci eğitim sisteminin yerine kütüphane ve laboratuvarlarla organik bağlan olan araştırmaya ve yeni teknolojileri kullanmaya yönelik aktif eğitim sisteminin uygulanmaya başlamasını diliyoruz. Kitap sayısı üç bini aşan okul kütüphanelerine atanacak kütüphanecilere bilgi ve belge hizmetleri sınıfında müdür yardımcısı statüsü verilerek özlük hakları yönünden İl Bilgi ve Belge Hizmetleri Merkezi Müdürlüğüne bağlanmalıdır. Yönetmelik, okul müdürlüğünce öğrenim yılı başında yapılan öğretmenler kurulunda seçilecek üç öğretmen, kütüphanecilik kolu başkanı, okul aile birliği ve koruma derneğinden birer üye, kütüphaneci ya da kütüphanede görevlendirilen öğretmenden kütüphane kaynaklarının belirlenmesini ve seçimini yapacak komisyon oluşturulması ilkesi getirilmiştir. Kütüphaneci ya da kütüphanede görevlendirilen öğretmen, kütüphanecilik kolu, yayın kolu ve kültür edebiyat kolu rehber öğretmenlerinin katılımı ile her öğretim yılı başında ve sonunda, en az iki kez on iki yaşın üstündeki öğrencilerle toplanarak, kaynakların seçimi konusunda görüş alış verişini yapar. Okul kütüphanesinin harcamaları, sekiz yıllık eğitime katkı fonundan, genel ve özel idare bütçelerinden, okul aile birliği, koruma ve çağdaş yaşamı destekleme derneklerinden gelecek ödeneklerle karşılanmalıdır. Her okul binasında dersliklerin yanı sıra öğrencilerin öğretmenlerin ve velilerinin her an ulaşabilecekleri kütüphaneler yer almalıdır. Kütüphane kaynaklarının sağlanması, düzenlenmesi, kataloglanması ve sınıflandırılması, bakımı, onarımı ve güncelliğini yitiren eserlerin ayıklanması etkinliğinden oluşan Teknik Hizmetler ile; Okul kütüphanesinden öğretmen, öğrenci, öteki personel ve çevre halkının gereği gibi yararlanmasını sağlamaya yönelik Okuyucu Hizmetleri özelleştirilerek profesyonel kişilere öğretim yılı başında ihaleye çıkarılarak yaptırılmalıdır. Okul kütüphanecisine yardımcı olmak üzere burs karşılığında günde dört saati geçmemek koşulu ile öğrenciler çalıştırılabilir.

Bilgi kaynaklarını fiziksel yapılarını göz önünde tutarak değerlendiren Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile TSE standartları hazırlarken düşünce, sanat fen ve teknoloji alanlarındaki gelişmelerle bilginin sürekli değişeceğini ve yenileneceğini görmezden gelinmektedir. Değişen, çoğalan ve yenilenen bilgiyi kısa sürede duyurabilmesi gereksiniminden ortaya çıkan süreli yayınlarda gösteriyor ki, önemli olan bilginin kayıt edildiği fiziksel ortam değildir, bilginin kendisidir. Bu nedenle bilgi kaynakları Ayniyat Talimatnamesi kapsamında çıkarılmalıdır, standartlar uygun olarak yenilenmeli ve güncelliğini yitirenler ayıklanmalıdır. Bilgi taşıyıcılarının kaybından dolayı kast olmadıkça kütüphane çalışanları sorumlu tutulmamalıdır.

İnsan tanımadığı bir şeyle, bilmediği olaylarla karşılaşır korkuyla ürperir, paniğe kapılır. Kendisini emniyette hissedeceği dayanaklar arar. Değişik kaygılarla bir araya gelen bireyler kendilerini güvende hissedecekleri kitleyi oluşturur. Bir anda gittikçe artan sayıda insanın katılmasıyla kendiliğinden ortaya çıkan kitlenin amacını ve hedeflerini kitlerin çekirdeğinde yer alan üçbeş en çok yirmi kişilik gruplar belirler. Çekirdek grup, her an dağılma eğilimi gösteren kitleyi bir arada tutabilmek, denetim altına alabilmek ve sürekliliğini sağlayabilmek amacıyla kitleye kendilerinin seçilmiş, üstün kimseler oldukları, her şeyin onlar için yaratıldığı inancını aşılar, belki de öldükten sonra ulaşabilecekleri amaç ve hedefler göstererek kural koyar ve yaptırımlar uygular. Kitlenin dışında kalanların cahil, yeteneksiz, kötü, çirkin, aşağılık ve geri kalmış kişi/kişiler olduklarına inandırarak, onları kendilerinin yönetmelerinin ve uygarlaştırmalarının gerektiğini anlatan 'emperyal kültür'ler ortaya çıkarırlar. Emperyal kültürle, başka kişi/grup ve ülkelerdeki işgücü ve doğal kaynakların işletilmelerinin kendilerine verilmiş kutsal bir hak ve görev olduğu düşüncesi işlenir. Kitleye verilen sözlerin, umutların, amaçların gerçekleşmemesi ve istenilen hedeflere ulaşamamasının sorumluları belirlenmeye çalışılır. Başarısızlığın sorumlusu olarak gösterilen kitlenin içinde ve dışındaki 'öteki' kişi/grup ve ülkeler hedef alınır. İnsan kendisini korkutan şeyi tanımasıyla huzursuzluğu azalır ve zamanla ortadan kalkar, onu rahatsız edenin ne olduğunu öğrenmek için araştırmaya, bilgi edinmeye çalışmasıyla bilim ortaya çıkar. Bilgiye ulaşıncı kendisine karanlık gelen konular aydınlanır. Bilgisi çoğaldıkça rahatlık hissederek düşünmeye, kendi geleceğiyle ilgili alınacak kararlara katılmaya ve söz sahibi olmaya çalışır.

Ancak, "Ülkemizde 'bilgi' ya da 'bilgilenmeyi' maddi yaşamın gereksinimlerini karşılamının ötesinde 'kişilik' oluşumunun psiko-sosyal gerekleri arasına katmış, bilginin bilinçli biçimde toplumsallaşmasını sağlayan dizgelere işlerlik kazandırabilmiş değiliz". Çünkü geçmişte yaşananları geri kalmışlık olarak algılamakta, geleceğe ise ileri hedeflere ulaşmak bağlamında bakılmaktadır. Her şeyin tek ve biricik gerçeği ele geçirmenin tutkusu içinde olanların ve daha doğrusu buna sahip olduklarına inananları ruh haliyle, düşünce özgürlüğünü ortadan kaldırdığı ileri sürülen dinin ve geleneğin baskısı altındaki geçmişi silip atmak isteyenler, kendilerini geleceğe geç kalmış gibi görmektedir. Evrensel doğruya gerçeği bulduklarına inananlar, bir gerçeğin başkaları tarafından da paylaşılmasını istemektedir. Uygarlığın Batı'dan gelen ışığına rağmen, geleceği kovulmuş sindirilmiş olanın geri dönerek belirlemesinden endişe edilmektedir. Evrensel kavram, bir sınıftaki tüm tekillerde içlem-kaplam bağlantısı temelinde mantıksal olarak oluşturulan ortak özellikleri belirtir. Kuramsal yönden tasarlanıp düşünülen, deneysel yoldan ulaşılamayan kavramı, tekillerdeki ortak yönleri tek tek oluşturmak ve bunları soyutlamayla bir araya toplayarak tüm tekillerde geçerli kılmak olanaksızdır. Kavram oluşturulurken, ortak yönler-nitelikler saptanabilse de o kavram içinde her tekilin kendine özgü özellikleri genel kavram içinde yer alamaz. Tekillerdeki ortak yönleri niteleyen hiçbir kavramın tekilin tekilliğini anlatma olanağı da yoktur. Gerçek dünyada kalındığı sürece genele, evrensele deneysel yoldan ulaşamaz. Genel ya da evrensel, Batı düşüncesinde hep var olan ya da ulaşılacak şey, bir erek olma niteliği kazanmıştır. Batı felsefesi ve modern Batı bilimlerinin her şeyi kuramsal bir düşünce etkinliği ile genel kavramlara dayanarak kavramak, genel ilkelerle açıklamak tutkusu en belirgin niteliğidir. Buna paralel olarak da, "Türkiye'de üniversiteler varlık temeline inen gereksinimlerden doğmak yerine, dünyadaki gelişmelerin yarattığı kurumsal kişilik olarak temelleniyor. Maddi ve teknik bir iş olarak ortaya çıkan üniversitelerin öncül dayanağı bilgi/bilgilendirme, araştırma olmayınca hem birey, hem de ülkeye/topluma yansıyan bir uğraş alanı; hizmet vermeye çalıştığı çevre tarafından da benimsenmesi zor bir kurumsal kişiliği temsil ediyor". Üniversite ve öteki bilim kuruluşları bilimsel çalışmalara öncelikle araştırılacak alanın konu, zaman ve mekan sınırlaması yaparak, kaynak taramasıyla başlar. İstenilen bilgiler derlenerek yorumlanır, gereken deneyler yapılarak araştırmalar sürdürülür. Çalışma sonuçlarının meslek üyelerine ve mesleğe yeni gireceklere öğretilmesine çalışılır. Araştırma sonuçları yayımlanarak bilim adamlarının, yöneticilerin ve halkın ilgilenen kesimlerinin

bilgilendirilmesi istenir. Kütüphaneler bilginin derlenmesi, düzenlenmesi, yorumlanması ve yararlanmaya sunulmasında Üniversite ve bilim kurumlarının göz ardı edemeyecekleri akademik bir organdır. Bilimsel araştırma, eğitim ve öğrenim kuruluşları olmaları gereken üniversiteler, sergiledikleri görünüşten de anlaşılacağı gibi kendi konularında bilgi kaynağı olarak oturmuş ve gelişmiş kütüphanelerini oluşturamamışlardır. Yüksek Öğrenim Kurumu yürürlüğe girmeden önce kütüphaneler akademik bir birim olarak algılanmaktaydı. Kütüphane ve dokümantasyon merkezleri kurularak aynı yerleşke içinde hizmet veren fakülte, yüksek okul, enstitü ve anabilim dallarının kütüphane ve kitaplıkları bir araya getirildi. Kütüphaneler akademik öğrenim ve araştırma merkezi olmaktan çıkarıldı, üniversite genel sekreterliğine bağlı yönetim birimlerine dönüştürüldü. Akademik nitelikleri görmezden gelinerek, kitap depoları olarak algılanmaya başlandı. Bilimsel eğitim, öğrenim ve akademik çalışmalar yapılması amacıyla kurulan üniversiteler siyasal grup ve cemaatlerin yandaşlarına kamu sektöründe iş sağladıkları kuruluşlara dönüştü. Kütüphane ve dokümantasyon dairesi başkanlıklarına akademik formasyonu olmayan, ancak, kütüphaneyi denetim altında tutmak isteyen üniversite yönetiminin yakınları, yandaşları ya da öteki birimlerce istenmeyen ve müktesep haklarına uygun kadro olduğu için atanan kişiler getirildi. Üniversite kütüphanelerinin örgütlenmesinde ve çalışanların atanmasında izlenen bu tutum, kütüphane ve dokümantasyon merkezlerini işlevsiz kılarak, üniversite içinde kitap deposu, okuma salonu ve internet kafeleri konumuna düşürdü. Yerleşkeye bağlı yerleşke dışındaki birim kütüphanelerinin, kütüphane ve dokümantasyon merkeziyle hiyerarşik ve organik bağlar kurarak gelişmeleri de sağlanamamıştır. Üretilen kütüphane hizmetlerinin yeterli olmaması, üniversite içindeki bölümlerin kendi kütüphanelerini oluşturma çabalarına girmelerine neden olmuştur. Çeşitli fakülte meslek okul, enstitülerin akademik kadrolarında çalıştırılan konu ve kütüphane uzmanı, dökümantalist ve arşivistler 657 sayılı Kanuna göre kadrolar verilerek genel idari hizmetler sınıfına kaydırılmaları eğilimi ağırlık kazanmaktadır.

Bilgiye ulaşmanın yolu bilgiyi başka bilgi ya da bilgilerle ilişkilendirmektir. Her bilgi başka bilgilerle alan ilişkisi aracılığıyla bilinir. Bilgiyi evrensel bilgi ile karşılaştırdığımızda gerçek olmadığını önceden benimsenen genel bilgidен yola çıkarak bilgiye ulaşamaz. Bilimde aşağıdan yukarıya doğru basamaklı bir düzen yoktur, birbirinden değişik ve bağımsız yapılar vardır. Bilgiye ulaşmak için yapılan

çalışmalarda ortaya çıkan değişik disiplinlerin temellerinde disiplinlerin kendi amaçları doğrultusunda seçtikleri özel alanları, bu alanları incelerken izledikleri kendilerine özgü yolları ve yöntemleri bulunmaktadır. Bilginin yorumlanması düşüncelere ve üzerinde çalışılan konulara bağlı olarak değişiklik ve çeşitlilik gösterebilir. Benzer düşüncelerle bilgiyi yorumlayanlarda birbirine karşıtı sonuçlara ulaşabilir. Araştırmalarda izlenen yollar ve uygulanan yöntemler, başka bilim disiplinlerinde yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında konuya olan eksik yaklaşımlar azalarak ortadan kalkar. Bilim elde edilmiş sonuçların inatla savunulması değil de, her sonuca yaşamın yeni akışları doğrultusunda sürekli sınınanmasını öngören bir uğraştır. İnsanoğlunun kendi eylemleri üzerinde düşünmesinin çıkış noktası olan bilimin ancak sınırlanmamış yorum kanalları içerisinde gerçekleşebileceğinin bilincini gelecek kuşaklara verilmesi amacı üniversiteleri ortaya çıkarmıştır. Üniversite, eğitimin ve öğrenimin bir aşamasıdır. Ancak, liseyi bitirenlerin bir işe yerleştirilmelerini erteleyen, mesleki eğitim veren kuruluş değildir. Bilgi, düşünce üretilen, aydın yetiştirilen ve insanı insan yapan niteliklerini inceleyen olmasa olmaz özzerklığı sağlanmış ortamdır. Üniversite kurumu, çalışanlarının oluşturdukları kuralları olan, kendilerine dönük iç denetimleri gerçekleştiren bilimsel m alanlarda akademik araştırma, eğitim ve öğretimi sürdürdükleri konularda yargı yetkisi taşıyan bir olgudur.

Üniversitelerimizin kütüphane ve dokümantasyon merkezlerinin YÖK öncesi çağdaş bir anlayışla rektör yardımcısı başkanlığında fakültelerin öğretim üye ve yardımcıları ile öğrencilerden oluşan temsilcilerinin yer aldığı ve söz sahibi olduğu danışma kurulunca yönetilmesi verimliliği artıracaktır. Kütüphane ve dokümantasyon daire başkanının da üyesi olduğu denetleme kurulu üniversitenin bilimsel eğitim, öğretim ve araştırma politikalarına uygun kütüphane materyali seçme izlencesini hazırlayan ve yeterli bütçe için ödenek sağlanmasına çalışmalıdır. Kütüphane ve dokümantasyon merkezinde çalışanlar özlük hakları yönünden Yüksek Öğrenim Kurumu kütüphane ve dokümantasyon dairesine bağlı Bilgi ve Belge Hizmetleri sınıfından statü almaları gerekecektir.

Bilgi çağı bilimsel çalışmalarla yeni bilgilerin elde edilmesiyle ortaya çıkan bilgi patlamasının yanı sıra bilgiye çok kimsenin daha kısa sürelerde kavuşma olanağına ulaşılması anlamına gelmektedir. Günümüzde ülkenin gelişmiş bölgelerinde yaşamalarına karşılık bilgiye ulaşamadıklarından çağın gerisinde kalanların bulunduğu gerçektir. Geri kalmış yörelerde iletişim kanallarını kullananların ise çağı yakaladıkları

ve yaşamlarını sürdürdükleri doğrudur. Yazarın, düşünürün, sanatçının düşüncelerini, yaratılarını çoğaltan ve yayımlayan kuruluşlar, bunları televizyon kanalları basılı yayınlar gibi iletişim kanallarında dağıtır. Bu kanalların uçlarında kendilerine iletilen düşünceleri, yaratıları ve bilgileri elde edenler yaşamlarını düzene koyarlar. Televizyon ve benzeri iletişim kanalları okuryazar olmayanları da kamu alanına çekerek olumlu ya da olumsuz etkilemekte, bilgilendirmektedir. Belgegeçer (internet) ise insanların elde ettikleri bilgi ve düşünceleri yorumlayarak, olumlu ya da olumsuz yanıt vermelerine olanak sağlamıştır. Bireyler yurttaşlık bilinciyle alınan kararlardan bilgi sahibi olmaya, kararlarla ilgili söz söylemeye ve kararların alınmasında etkili olmaya başlayacaktır. Bu nedenle bireylerin ve toplum kesimlerinin internet evlerinden uygun koşullarda yararlandırılmaları için internet evlerinin bir oda çatısı altında özel halk kütüphaneleri gibi İl Bilgi ve Belge Müdürlüğüne bağlanmalıdır. Bilgi ve belge hizmetleri merkezinde çalıştırılacak kütüphaneciler, psikologlar, dil ve edebiyat bilimcileri ile antropologlar editörlük görevi yaparak yurttaşların bilgi tüketmesine ve üretmesine yardımcı olarak yol göstereceklerdir.